

**„A világnézet az ember számára nemcsak iránytű,
hanem kikötő is.”**

A kereszténydemokrata közéleti hagyomány naptára

BARANKOVICS
ALAPÍTVÁNY

A kereszténydemokrata közéleti hagyomány naptárában az év 52 hetében 52 olyan magyar és külföldön alkotó keresztény közéleti szereplőt mutatunk be, akiket – legnagyobb megtiszteltetésünkre – elődeinkként tarthatunk számon. Életművükre születésük, vagy haláluk hónapjában emlékezünk. Elgondolkodtató életrajzuk rávilágít, milyen felelőssége van az egyénnek a társadalomban, hogyan kell az örök igazságok belső iránytűjéhez igazodva, akár a korok divatos és múló eszméivel is dacolva, erkölcsi példaként helytállni az egyszerű hétköznapiakban, és ha úgy adódik, a történelem viharáiban.

Barankovics István egykori mondata, mely szerint a „világnézet nemcsak iránytű, hanem kikötő is”, ma talán aktuálisabb, mint valaha. Példaadó emberóriások vállán állunk. A teológia professzor, Kováts J. István szavaival szólva: életük „prédikáció”, a jelennek is szóló üzenet.

Merítsünk erőt belőlük a 21. század kihívásainak megválaszolásához!

*Mészáros József
a Barankovics István Alapítvány kuratóriumának elnöke*

Tihanyi Árpád (1916-1957)

A Demokrata Néppárt 1947-es választási kampányát segítő győri katolikus pedagógus, 1956-ban a Dunántúli Nemzeti Tanács tagja, a forradalom mártírja. Az 1956-os forradalom győri eseményeibe közismert és széles körben tisztelt értelmiségiként kapcsolódott be. A mosonmagyaróvári sortűzről értesülve egy küldöttséggel a helyszínre sietett, hogy segítsen a rendet helyreállítani és a további vérontást megakadályozni. Felszólalásában az elkövetők törvényes eljárás keretében történő felelősségre vonását követelte. Novemberben a Dunántúli Nemzeti Tanács tagjaként Ausztriába utazott, tárgyalta az osztrák parasztszövetséggel. Bécsben felkereste az amerikai nagykövetséget, hogy a forradalom támogatását kérje, megbeszélést folytatott az események hírére ide siető Kovács K. Zoltánnal is. Letartóztatására 1956. december 27-én került sor, azzal vádolták, hogy a mosonmagyaróvári sortűz után az ő biztatására lincseltek meg három rendőrt. „A népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló mozgalom vezetése és hazaárulás büntette” miatt kötél általi halálra ítélték, december 31-én, 41 éves korában kivégezték. Földi maradványai csak 1990-ben kerültek elő a sopronkőhidai rabtemető egyik közös sírjából.

Palágyi Natália (1909-2001)

A Szociális Testvérek Társaságának fogadalmas tagja. a katolikus dolgozó lányok és nők érdekvédelmét és lelki gondozását célul kitűző Katolikus Dolgozó Leányok Országos Szövetségének egyik alapítója, a Szentlélek Szövetség lapjának, a Lélek Szavának szerkesztője, a Katolikus Női Szociális Képző tanára. Részt vett a Keresztény Női Tábor antifasiszta világnézeti kurzusainak szervezésében, 1945 után a szervezet főtitkára lett. A háború alatt a Magyar Szent Kereszt Egyesület keretében bekapcsolódott üldözött zsidók mentését célzó akciókba. A Magyar Szent Kereszt Egyesület keretében hittani képzést szervezett a keresztséget felvenni szándékozó zsidók számára. 160 tanfolyam keretében mintegy 10 000 embert oktattak. 1945 után bevásztották a Székesfőváros törvényhatósági bizottságába. 1949 nyarán Slachta Margittal együtt kényszerült emigrációba. a rendalapító visszavonulása után 1963 és 1975 között a Szociális Testvérek Társaságának központi elöljárója volt. Szolgált a Szociális Testvérek Társasága Federációjának megalakulását.1975-1981 között Európában, a németországi Magyar Misszióban dolgozott.

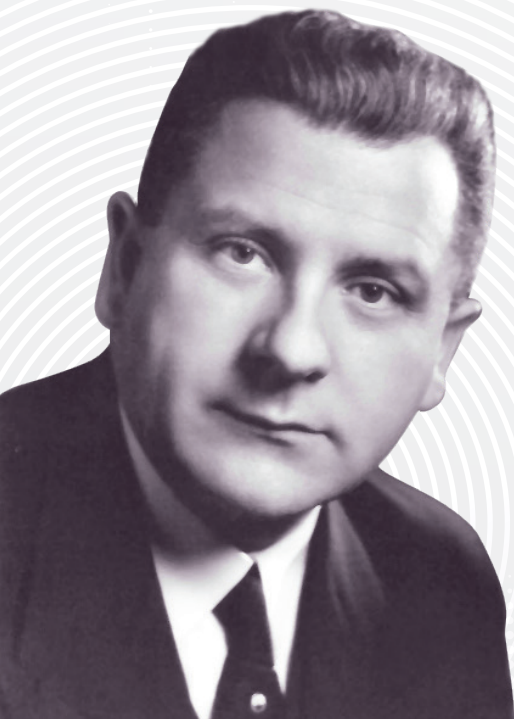
Sík Sándor (1889-1963)

Keresztény humanista lírikus, irodalomtörténész, egyetemi tanár, 1946 és 1949 között az MTA levelező tagja, piarista tartományfőnök, lelkiségi és pedagógiai munkák szerzője, a Vigilia szerkesztője. 1919-től a Szent István Akadémia, 1923-tól a Kisfaludy Társaság tagja. 1929-től a szegedi egyetem professzora. Irodalomtörténeti munkásságáért 1948-ban Kossuth-díjjal tüntették ki. A keresztény pedagógia kiemelkedő képviselője. A fiatalok szellemi kiművelését és valláserkölcsei erkölcsi nevelését mindvégig kiemelkedő jelentőségűnek tartotta, a szélsőségek nélküli gyökeres társadalmi megújulás zálogát látta bennük. A cserkészmozgalomban az e célhoz vezető út eszközeit látta. 1912-ben alapítója és irányadó személyisége volt a Magyar Cserkészszövetségnek. A sorsdöntő időkben, 1947-ben választották meg a rend tartományfőnökének. A kommunista rendszer elleni tiltakozásának adott hangot azzal, hogy olyan szervezetek felkérésére mondott nemet, mint az 1951-ben megszülető Állami Egyházügyi Hivatal vagy az Opus Pacis, a papi békemozgalom.

Pógyor István (1902-1953)

Keresztyén ifjúsági vezető, a KIE presbitere, a szervezet nemzeti titkára, az 1. számú BKIE cserkésztszjtje. A hiteles kereszténység és a páneurópai gondolat mártírja. 1925-től Németországban, majd az amerikai egyesült államokbeli Springfieldben működő KIE főiskolán tanult. Töltéssy Zoltán halála után 1932-ben választották meg a KIE nemzeti titkárává. 14 évig tartó vezetése alatt az egyesület virágkorát élte: a KIE ügyvezető elnökével, gróf Teleki Lászlóval együtt sokat dolgozott mind a városi, mind a falusi ifjúság lelki-szellemi neveléséért és szociális gondozásáért. Szorgalmazta a népfőiskolák létesítését, a KALOT-tal való együttműködést. A kommunizmus egyházellenes politikája megpecsételte a KIE sorsát is. Pógyor Istvánt már 1946 áprilisában két hónapra internálták, de ekkor még szabadon engedték. 1951 nyarán ismét letartóztatták, nemzetközi irányítású, református jellegű összeesküvéssel vádolták. amiért 6 évre ítélték. A kegyetlen kínzások fizikailag és lelkileg is megtörték, két börtönév után, 1953. november elején meghalt. Földi maradványait méltatlan körülmények között az Újköztemető 301. parcellájában jeltelen sírban földelték el.

Giesswein Sándor (1856- 1923)

Keresztényszocialista politikus, országgyűlési képviselő, társadalomtudós, az MTA tagja, kanonok, pápai prelátnak, az első világháború idején a békemozgalom vezető alakja, a Magyar Országos Eszperantó Egyesület elnöke. 1897-ben ő alapította meg Győrben az első magyar keresztény munkásegyletet. 1904-ben a Keresztény Szocialista Egyesületek Szövetségének elnökévé választották. Előbb a Katolikus Néppártban, majd 1910-től az Országos Keresztényszocialista Pártban politizált, aminek vezetője lett. A tudós pap a Szent István Társulat elnökeként hívta életre a Szent István Akadémiát, ami irányítása alatt 1916 -1921 között a hazai katolicizmus intellektuális műhelyévé vált. Teoretikus munkássága révén múlhatatlan érdemeket szerzett a szociális igazságosság irányába mutató európai keresztény eszmék magyarországi adaptálásában, a hazai keresztényszocializmus demokrácia felé tájékozódó vonulatának teoretikus megalapozásában. Az elsők között emelt szót a dolgozók életkörülményeinek javításáért, ráirányította a figyelmet az állam szociális kötelezettségeire. Támogatta korának női érdekvédelmi mozgalmait, kiállt a női választójog megadása mellett. Mindezzel szellemi előfutárává vált a harmincas évek katolikus reformnemzedékének és a Barankovics István vezette Demokrata Néppárt politikai törekvéseinek.

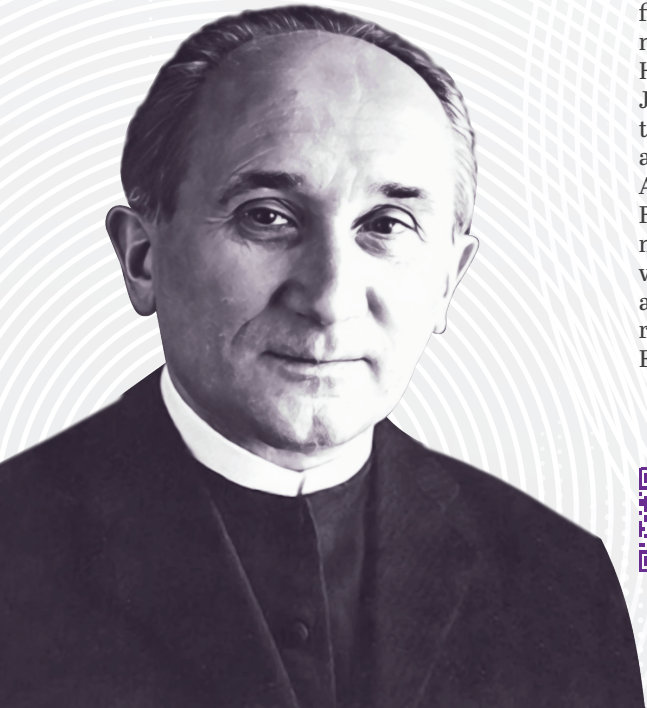
Gulyás Lajos (1918-1957)

Református lelkész, független kisgazdapárti politikus. Az egyetlen olyan egyházi személy, akit jogerős bírósági ítélettel végeztek ki az 1956-ot követő megtorlás során. A felvidéki Felsőgelléren, Balatonszepezden, majd Levél községben teljesített szolgálatot. Egyik totális rendszer sem tűrte el bátor, elveiért kiálló, autonóm személyiségét. Magyarország német megszállását követően részt vállalt a fegyveres ellenállásban és az embermentésben. A nyilas puccs után, mint „angolbarát kommunistát” rövid időre letartóztatták. 1945 után a kiépülő kommunista hatalom is számos eljárást indított ellene. A demokratikus átalakulás reményében lépett politikai pályára, 1947-ben pótképviselőnek választották. Miután 1956. október 26-án értesült a tömeges áldozatokkal járó mosonmagyaróvári sortűzről, a helyszínen sietett, a sortűz miatt feldühödött tömeget próbálta visszatartani az önbíráskodástól. 1957-ben konstruált vádak alapján perbe fogták, első fokon a Földes Gábor és társai per harmadrendű vádlottjaként ítélték halálra és teljes vagyonelkobzásra. 1957. december 31-én Győrben ártatlanul végeztek ki.

Romano Guardini (1885- 1968)

Nagy hatású keresztény vallásfilozófus, teológus, katolikus pap, egyetemi tanár. Kivételes tájékozottságra tett szert a filozófiában, a modern eszmeáramlatokban és az irodalomban. 1923-ban az ő számára szervezték meg a berlini Humboldt Egyetemen a vallásfilozófia és keresztény világnézet tanszéket. Legfőbb törekvése az volt, hogy a fiatal értelmiséget egy új világszemléletre és keresztény lelkiségre nevelje. A nemzetiszocializmussal szemben 1937-ben megírta a *Der Herr (Az Úr)* című művét, melyben kifejtette, hogy a zsidó származású Jézus Krisztus a keresztények egyetlen vezetője, ezért eltiltották a tanítástól. A második világháború után Tübingenben, majd 15 évig a müncheni egyetemen tanított. Münchenben a Bajor Katolikus Akadémia egyik alapítója lett, itt volt tanítványa a fiatal Joseph Ratzinger is. Életszerű filozófiája és teológiája a kereszténységet a modern világgép távlatába állította. A liturgikus megújulás egyik vezéralakja volt, amely célul tűzte ki, hogy a liturgiát közelebb hozza a laikusokhoz, és megteremtette a feltételeket a II. vatikáni zsinat reformjaihoz. Életművének tanulmányozása komoly hatást gyakorolt Ferenc pápa nézeteinek alakulására is.

Apor Vilmos (1892-1945)

1997-ben boldoggá avatott vértanú püspök, a Győri Egyházmegye főpásztora, a teológia doktora, a Magyar Szent Kereszt Egyesület elnöke, a Katolikus Szociális Népmozgalom védnöke. 1918-tól 25 évig Gyula plébánosa, 1941-ben püspökké történt kinevezése után Győrben folytatta tevékenységét. A szociális érzékenység, az elesettek védelme és az elnyomás elutasítása végigkísérte egész életét. Prohászka Ottokár nyomdokain haladva, gyulai korszakában a Szociális Misszió társulattal együttműködésben család- és gyermekvédő intézményeket hozott létre. Az elsők között emelte fel a szavát a zsidók jogfosztása ellen: a Magyar Szent Kereszt Egyesület egyházi elnökeként intézményesített formában kereste a segítségnyújtás lehetőségeit, de magánemberként is számos esetben nyújtott menedéket az üldözötteknek. 1943-ban a győri Püspökvár adott otthont annak az egyház háború utáni útkeresését szolgáló tanácskozásnak, amely egyben a reformkatolikus mozgalomból kisarjadó pártalakulás kezdő pillanataként illeszkedik a hazai kereszténydemokrácia történetébe. 1945 húsvétján – védve a püspökségre menekült nőket – egy szovjet katona halálos sebet ejtett rajta. Méltó újratemetésére csak 1986-ban kerülhetett sor.

Keresztes Sándor (1919-2013)

Jogász, politikus, országgyűlési képviselő, 1990-1994 között vatikáni nagykövet. Jelen volt a kereszténydemokrata párttörténet minden kulcsfontosságú fordulópontjánál. Szervezője volt az erdélyi katolikus szociális mozgalmaknak, az Országos Hivatásszervezet titkári feladatokkal bízta meg. Egyik kezdeményezője volt 1943-ban a Győrött megalakított Katolikus Szociális Népmozgalomnak, az ebből kifarjadó Kereszténydemokrata, majd Demokrata Néppártnak. 1947-től a párt országgyűlési képviselőjeként a parlamenti csoport titkári feladatait látta el. 1956-ban részt vett a DNP újjászervezésében, a párt nevében aláírója volt Bibó kibontakozási memorandumának. 1957-ben internálták, ügynöki beszervezési nyilatkozat aláírására kényszerítették. Élete végéig jó kapcsolatot ápolt Márton Áron gyulafehérvári püspökkel, akivel még egyetemi évei alatt ismerkedett meg. 1988-ban az ő szellemi hagyatékának ápolására indítványozta a kereszténydemokrata közélet szervezetének, a Márton Áron Társaságnak a megalapítását, amiből a KDNP szervezeti keretei kinőttek. 1989-ben az újjáalakult KDNP első elnökének választották. 1990-1994 között az Apostoli Szentszék nagyköveti teendőit látta el.

Esterházy János (1901-1957)

Mártírsorsú felvidéki keresztényszocialista politikus, képviselő, akinek alakja és sorsa összeforrt a kisebbségi sorsra jutott magyarságéval. 1932-ben Országos Keresztényszocialista Párt, később az Egyesült Magyar Párt elnöke lett, majd életre hívta a Magyar Nemzeti Tanácsot. A II. világháború alatti években szinte egyedül próbálta meg a szlovákiai magyar közösséget fenntartani: megalapította a Magyar Hírlapot, a pozsonyi Takarékbank Rt.-t, újrászervezte a Szlovenszkói Magyar Kultúregyesületet. Egyetlen magyar képviselőként vett részt a pozsonyi parlament munkájában, ahol felszólalt az erősödő szélsőséges eszmékkel szemben. 1942 tavaszán egyedüliként nem szavazta meg a szlovákiai zsidóság deportálását. A háború után vele együtt a felvidéki magyarság is a vádlottak padjára került. 1945-ben több magyar vezetővel együtt a Szovjetunióba hurcolták, tíz év kényszermunkára ítélték, ugyanakkor 1947-ben a Szlovák Nemzeti Bíróság is halálra ítélte, amit csak az általa megmentett zsidók közbenjárására változtattak életfogytiglani börtönre. Újratemetése 2017. szeptember 16-án volt Alsóbodokon, boldoggá avatási eljárását 2018-ban indították meg a Vatikánban.

Kovács K. Zoltán (1924-2008)

Kereszténydemokrata politikus, parlamenti képviselő, a magyar emigráció aktív közéleti szereplője. Múlhatatlan érdeme van a kereszténydemokrata hagyományok életben tartásában és a rendszerváltás utáni Magyarországra való átmentésében. Keresztény világnézeti elkötelezettsége 1947-ben vezette a Demokrata Néppárthoz, amelynek képviselőjeként egyik legfiatalabb tagja lett a parlamentnek. A politikai környezet radikális átalakulása 1949 februárjában őt is hazája elhagyására kényszerítette. 1951 és 1986 között a Szabad Európa Rádió munkatársaként dolgozott. A rádió falusi adásaival támogatta a magyar forradalom ügyét. A híd szerepét töltötte be a kereszténydemokrata emigráció amerikai és európai ága között. A hatvanas évektől a Katolikus Szemlében több publikációja jelent meg. A rendszerváltás éveiben bekapcsolódott a KDNP szervezési munkájába, nemzetközi kapcsolataival segítette a hazai kereszténydemokrácia európai közegbe való integrálódását. Mindvégig egyik legfontosabb feladatának érezte Barankovics István emlékének és szellemi örökségének ápolását. E téren maradandó alkotásainak egyike a Barankovics István Alapítvány.

Mindszenty József (1892-1975)

Bíboros, prímás, esztergom-budapesti érsek. A tisztséget évtizedekig töltötte be, azonban csak 1945 és 48 között láthatta el ténylegesen feladatát. 1915-ben szentelték pappá, 1919-től 1944-es veszprémi püspökké szenteléséig Zalaegerszegen és a szombathelyi püspökség területén teljesített szolgálatot. Markánsan elítélte a totalitárius eszméket, a nyilasok és a kommunisták börtönét is megjárta. Főpástorként úgy érezte, hogy közéleti kérdésekben irányt kell mutatnia a szovjet hadsereg erői által megszállt Magyarországnak. Fölhívta a közvélemény figyelmét a málenkij robotra hurcolt papok és szerzetesek helyzetére, a felvidéki magyarok szenvedéseire, a hazai németek kitelepítésének igazságtalanságára, a kollektív bűnösség sztálini elvének etikai tarthatatlanságára. Tiltakozott az egyházat ért sérelmek miatt, többek között az egyházi iskolák államosítása ellen. 1948 karácsonyának ünnepén letartóztatták, kivallatásnak vetették alá, majd koncepciós perben életfogytiglanra ítélték. 1956-ban néhány nap szabadság után az USA budapesti, nagykövetségének épületében, 1971-től Bécsben tartózkodott. Elveihez való rendíthetetlen hűsége és erkölcsi példája előtt fejet hajtottak mind kortársai, mind az utókor.

Farkas Edith (1877-1942)

Tanítónő, tanárnő, a Szociális Missziótársulat alapítója. Karitatív mozgalmi tevékenységét Pálffy Pálné Katolikus Nővédő Egyesületében kezdte, ahol előbb alelnöknő, majd ügyvezető elnök lett. Ebbéli minőségében országszerte tartott előadásokat és dolgozott a katolikus nőmozgalom társadalmi bázisának szélesítése érdekében. Számos olyan női érdekvédő egyesület létrehozásában játszott meghatározó szerepet, mint például a Katolikus Patronázs Egyesület, vagy az Egyetemi Hallgatónők Szent Margit Köre. Az általa 1908-ban alapított Szociális Missziótársulat hamarosan a katolikus karitatív munka budapesti központjává vált. Az első világháború idején tagjai öt hadikórházat vezettek, hadivarrodákat, népkonyhákat nővédelmi hivatalokat működtettek, gyermeknyaraltatási akciókat szerveztek. Munkássága elismeréseként több kitüntetésben részesült. 1911-ben X. Piusz pápától megkapta a Pro Ecclesia et pontifice érdemkeresztjét, 1933-ban Horthy Miklós kormányzótól a Magyar Érdemrend Tisztikeresztjét.

Emmanuel Mounier (1905-1950)

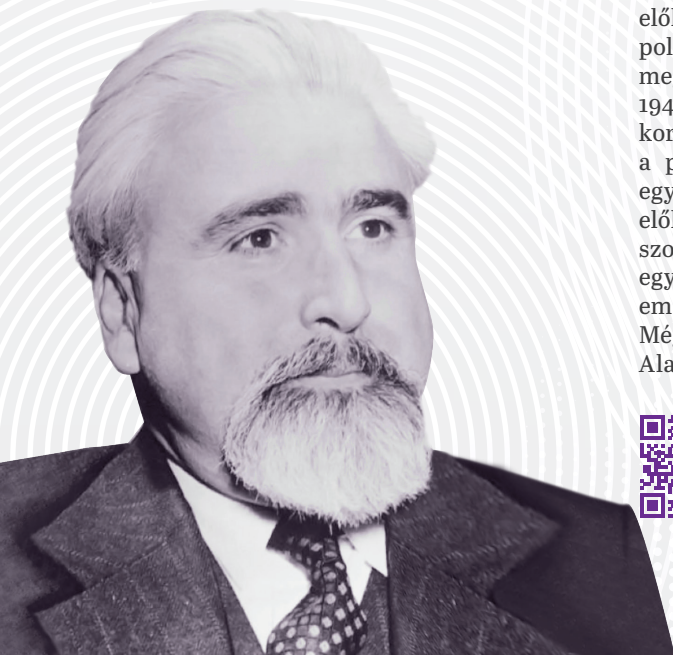

XX. századi francia filozófus, elkötelezett katolikus, a perszonalizmus vezéralakja, az irányzat orgánumának, az Esprit című folyóiratnak egyik alapítója. Filozófiai kutatásaival párhuzamosan bekapcsolódott egyes katolikus mozgalmakba, mivel az emberek kereszténységtől való eltávolodását tartotta az I. világháború után erősen észlelhető válság egyik okának. Mind írásaiban, mind közéleti szerepvállalásában a francia katolicizmus megújítását sürgette, amit később a II. vatikáni zsinat is képviselt. Keresztény perszonalizmusának lényege a szeretet, amit szerinte nem pótolhat semmiféle ideológia vagy politikai világnézet. Bírálta az individualizmust, a kapitalizmus pénzimádatát és fogyasztásorientáltságát, amivel a szeretetközösséget állította szembe. A második világháborúban német hadifogságba esett, majd csatlakozott a francia ellenállási mozgalomhoz, ami miatt bebörtönözték, lapját betiltották. 1944-ben írta meg egyik legjelentősebb könyvét L'Affrontement chrétien (A keresztény kihívás) (1944) címmel. Hatása a két világháború közötti katolikus értelmiségre – így a magyar katolikus reformnemzedékre is – vitathatatlan.

Kovrig Béla (1900-1962)

Politikus, egyetemi tanár, keresztény társadalom- és szociálpolitikus, a Kolozsvári Egyetem rektora. Múlhatatlan érdemei vannak nemcsak a magyar társadalombiztosítás alapjainak lerakásában, de a hazai kereszténydemokrácia korszerűsítésében is. 1927-től a Népjóléti és Munkaügyi Minisztériumban dolgozott, majd az Országos Társadalombiztosítási Intézet (OTI) aligazgatójává nevezték ki. Szellemi vezére volt a keresztény párt megalakulását előkészítő Katolikus Szociális Népmozgalomnak. A katolikus politika különböző árnyalatait integráló személyiségként kapott megbízást a háború utáni kibontakozási program kidolgozására. Az 1943-as „Merre megyünk?” broszúrája a kereszténydemokrácia jeles kordokumentuma. „Magyar társadalompolitika” című műve szolgált a pártprogram alapjául. 1946 őszén az állambiztonsági szolgálat együttműködési nyilatkozat aláírására kényszerítette. Zaklatásaiak elől 1948-ban az USA-ba emigrált, ahol a milwaukee-i jezsuita egyetem szociológia professzoraként dolgozott. A magyar tudománytörténet egyedülálló vállalkozásaként empirikus kutatást indított az 1956-ban emigrált forradalmárok politikai gondolkodásának rekonstruálására. Még kiadatlan életműve megismertetésére a Barankovics István Alapítvány könyvsorozatát indított.

Serédi Jusztinián (1887 – 1945)

Esztergomi érsek, egyházbíró, az MTA tagja. A Szentszék szolgálatában eltöltött évei alatt a világegyházban elismerést vívott ki magának széleskörű és precíz kánonjogi tudásával. 1927. november 30-án nevezték ki a XII. Piusz pápa esztergomi érsekké. 17 és fél éves egyházfői tevékenységének csúcspontja az 1938-as budapesti Eucharisztikus Világkongresszus megrendezése, amely sok ezer embernek jelentett maradandó vallási élményt. Jóváhagyását és támogatását adta az egyház megújulásának számos fontos kezdeményezéséhez. Hatott a Quadragesimo anno nyomán megszülető hivatásrendi mozgalmak működésére, támogatta az átkeresztelkedett zsidókat védő Szent Kereszt Egyesület létrejöttét. Felismerte, hogy ha az egyház a háború után is szerepet kíván játszani a közéletben, teret kell engednie különféle reformelképzeléseknek. Meghatározó szerepet vállalt a lengyel menekültek magyarországi elhelyezésében. Nagy nemzetközi visszhangot kiváltó 1942-es beszédében az emberi méltóság jegyében követelte az államhatalom védelmét mindenki számára, akit felfogása vagy faji hovatartozása miatt fenyegetés ér. Egyedüli volt, aki az Országgyűlés ülésén Szálasi hatalmát törvénytelennek nyilvánította.

Andorka Rudolf (1931-1997)

Szociológus, egyetemi tanár, 1990-től az MTA levelező tagja, a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem rektora (1991-1997), az OTKA elnöke (1991-1996), a magyarországi Lutheránus Egyház világi elnöke. Édesapja a két világháború között a náci ellenes ellenállás egyik szervezője volt, ezért 1944-ben Mauthausenbe hurcolták. A Rákosi-korszakban az apa két világháború közötti katonai és diplomáciai szerepvállalására hivatkozva került a család kitelepítésre. Így tudományos pályafutásának megkezdése előtt 11 évet volt kénytelen fizikai munkásként dolgozni. Jogi tanulmányait is munka mellett végezte el, de 1956-os tevékenysége miatt csak jóval később vehette kézhez diplomáját. Széleskörű tudományos tevékenysége a Központi Statisztikai Hivatalban eltöltött több mint két évtized alatt bontakozott ki és a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen folytatódott. Itthon és nemzetközileg egyaránt elismert iskolateremtő társadalomtudóssá, a hazai empirikus szociológia jelentős képviselőjévé vált, aki a társadalomtudományi tényeket és az értéktételeket munkájában mindvégig következetesen elválasztotta egymástól.

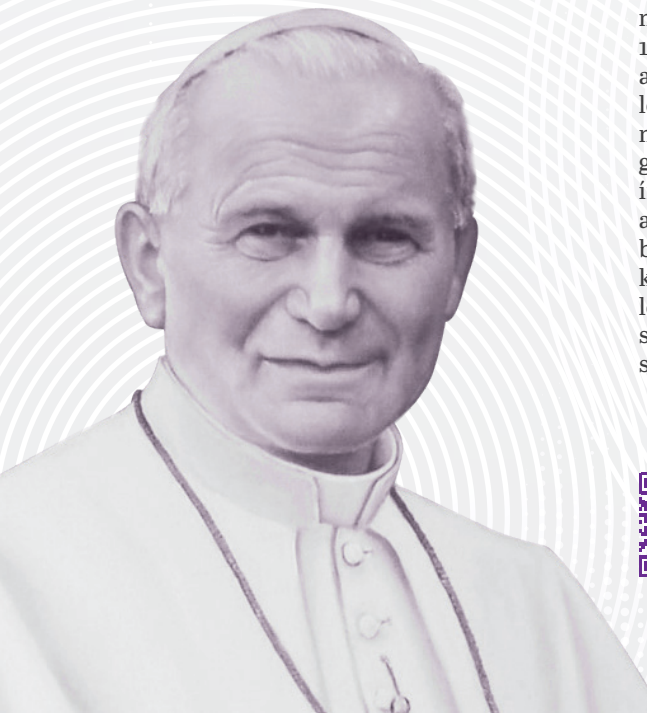
Sója Miklós (1912- 1996)

Görögkatolikus pap, a cigánypasztoráció első magyarországi képviselője. 1941-ben került Hodászra, ahol 40 évig szolgált. Szembesülve a helyi cigánytelepen uralkodó embertelen körülményekkel - az eldurvuló korszellemmel szemben - feladatának tekintette, hogy az ott élőket visszavezesse istenhez és az emberi társadalomba. Már 1942-ben zarándoklatot szervezett Máriapócsra, ahol azóta is tartják a cigány búcsúk hagyományát. A cigányság perspektívák nélküli élete a második világháború után sem került a társadalompolitika látóterébe. A Rákosi-diktatúra indulásának évében véenceivel közösen felépítették a világ első cigánytemplomát, ami egyben közösségi térként és iskolaként is funkcionált. Úgy vélte, a cigányság felemelkedésének három fontos pillére, a hit a munka és az oktatás. Mindvégig nemcsak figyelembe vette a kulturális különbségeket, de épített is a cigányság kultúrájára, identitásuk erősítésére. Az emberi méltóság tiszteletének belső iránytűjére hagyatkozva, a cigányság élethelyzete iránt érzett páratlan érzékenységgel és kitűnő pedagógiai ösztönrel jelölt ki saját korát megelőzve egy olyan irányt, ami ma is példaértékű és továbbadásra érdemes.

Szent II. János Pál pápa (1920-2005)

Római pápa 1978 és 2005 között, akit a történelem legközkedveltebb egyházfőjeként tartanak számon. Rómában szerzett teológiai doktorátust, majd a lublini katolikus egyetemen tanított. 1958-ban Krakkó segédpüspöke, hat év múlva érseke lett. 1967-től bíboros. 14 kiadott pápai körleveléből számos az egyház társadalmi tanításának megújítását célozta. Centesimus annus enciklikája a Rerum novarum 100. évfordulóján jelent meg. Társadalmi kérdésekben egyaránt bírálta a kapitalizmust és a létező szocializmust. A rendszerváltás pápája: lengyelországi látogatásai nyomán mind a katolikus vallás helyzete, mind pedig az ellenzék megerősödött. A magyarokat keresztény gyökereikre emlékeztette Szent István halálának 950. évfordulójára írt, 1988-as levelében. Az élethez való jog alapján ellenezte az abortuszt, a fogamzásgátlást, az eutanáziát, és a halálbüntetést. A béke pápájaként tiltakozott korának háborúi ellen. Több alkalommal kért bocsánatot a vallás nevében elkövetett bűnökért, történelmi lépéseket tett a katolikusok és a zsidóság megbékéléséért. Ennek szimbolikus gesztusaként 2000-ben imádkozott a jeruzsálemi siratófalnál. Boldoggá 2011-ben, szentté 2014-ben avatták.

Matheovits Ferenc (1914-1995)

Jogász, járásbíró, a Demokrata Néppárt frakciójának tagja 1947. szeptember és 1948. április között. Ezután független képviselőként politizált mandátumától való megfosztásáig és rendőri felügyelet alá helyezéséig. Sorsa szimbólumává vált mindazoknak a megpróbáltatásoknak, amelyeket a legtöbb közéleti szerepet vállaló kereszténydemokrata kénytelen volt elszenvedni a szocializmus évtizedei alatt. Három ízben helyezték vád alá és ítélték el. 1949-ben mindszentysta összeesküvőként zárták börtönbe, ahol az egész Rákosi-korszakot töltötte és csak 1956-ban helyezték feltételesen szabadlábra. A forradalom alatt részt vett a DNP újjászervezésében, amiért retorzióként bő egy évre internálták, de szabadulása után is folyamatos megfigyelés alatt tartották. Az állambiztonság tankönyvi példaként mutatta be a „klerikális összeesküvő” konstruált vádjának alátámasztására. 1964-ben ismét eljárás indult ellene, melyben újabb 10 évre ítélték el. Szabadlábra helyezése után nyugdíjat, útlevelet nem kaphatott és csak 1989-ben nyilvánították semmisnek az ellene felhozott vádakát. 75 évesen vett részt a kereszténydemokrácia pártpolitikai képviselőtének újjászervezésében. A megalakuló KDNP mártírsorsú politikusát tiszteletbeli elnökének választotta.

XI. Piusz pápa (1857-1939)

Római pápa 1922 és 1939 között. Előtte tanár, tudós, a Cenacolo di Milano lelkésze, a Vatikáni Apostoli Könyvtár igazgatója, majd 1918-tól a pápai diplomáciai testület tagja, 1919-től Lengyelország apostoli nunciusa. XV. Benedek 1921-ben nevezte ki milánói érsekké, majd 65 éves korában választották Róma 259. püspökévé. Legfőbb célja a szekularizálódó világ keresztény értékrendhez való visszavezetése volt. Pápaságának jelentős alkotása a lateráni szerződés aláírása az olasz állammal. Az első egyházfő, aki kiemelt figyelmet szentelt a tömegkommunikáció fejlesztésének: kezdeményezte a Vatikáni Rádió megalapítását, bevezettette a telefont és a távirót, elindította a Nemzetközi Katolikus Sajtóirodát. Non abbiamo bisogno kezdetű enciklikájában elítélte az olasz fasiszták jogsértő cselekedeteit, Mit brennender Sorge enciklikájával a németországi tendenciákat és a faji alapú különbségtételt vetette el. Az 1931-es Quadragesimo annoban XIII. Leo társadalmi tanítását fejlesztette tovább. Ebben egy új szociális állam irányába mutató koncepciót fejtett ki, melynek tartópillérei a hivatásrendek, a szubszidiaritás elve és a szociális igazságosság értékei voltak.

Sztehlo Gábor (1909-1974)

Evangélikus lelkész, a keresztény pedagógiai kísérletként számon tartott Gaudiopolisz megálmodója, a Világ Igaza. Egyetemi éve alatt ismerkedett meg Finnországban a tehetséges parasztfiatalok művelését célzó népfőiskolai mozgalommal. Életművének egészen 1944 tavaszáig fontos részét képezte a Bányai Evangélikus Egyházkerület kebelében kibontakozó népfőiskolai mozgalom szervezése. 1944 májusában a Jó Pásztor Bizottságban képviselte egyházát, vezetője lett a Nemzetközi Vöröskereszt budapesti B osztályának is. A diakonisszákkal együttműködve 32 védett épületben mintegy 1600 fiatalkorút és az intézményt kiszolgáló 400 felnőttet mentett meg a deportálástól és a nyilas uralom alatt rájuk leselkedő haláltól. A Jó Pásztor Gyermektelepből nőtt ki a második világháború utáni a polgári értékrendet és közösségi nevelést megvalósító Gaudiopolisz, ahol az árván maradt gyermekből kovácsolt közösséget. A gyermekköztársaságot 1950-ben államosították. Az ötvenes évek elején Bonyhádon fogyatékos gyermekek számára létesített szeretetotthont, majd kiváló szervezőkészséggel 10 év alatt még 16 evangélikus intézményt hozott létre országsszerte gyermekek és idősek gondozására.

Sebestyén Jenő (1884-1950)

Lelkész, teológus, a filozófia doktora, 1928 és 1938 között a Budapesti Református Teológia igazgatója, kora református közéletének meghatározó alakja. Csaknem három évtizedig volt a teológia professzora, s mint ilyen meghatározó befolyást gyakorolt a két világháború közötti korszakban felnőtt lelkésznemzedék gondolkodására. Nézeteinek alakulására döntő hatással volt 3 éves hollandiai tanulmányútja, ahol megismerkedett a neokálvinizmussal. 1920 tavaszán megindította Kálvinista Szemle című hetilapját és meghirdette a történelmi kálvinizmus programját. A lap szerzői felemelték szavukat az antiszemitizmussal, a fajelmélettel és a nemzetiszocializmussal szemben, követelték az egyház állásfoglalását is. Hallgatóival való jó viszonya révén szoros kapcsolatba került a Soli Deo Gloria diákmozgalommal, amely szintén a történelmi kálvinizmus talaján állt. Döntő szerepe volt a holland-magyar egyházi együttműködés megalapozásában, nemzetközi konferencia előadásai révén az egész angolszász világra kiterjesztette egyházának kapcsolatait, amiből többek között külföldi ösztöndíjas hallgatói is profitáltak. E tevékenységéért az Amszterdami Szabadegyetem 1930-ban díszdoktorává avatta.

Eszterhás György (1916-2002)

Kisgazda, majd kereszténydemokrata politikus, 1945 és 1949 között országgyűlési képviselő, a Magyar Keresztény Népmozgalom Végrehajtó Bizottsága és a Magyar Nemzeti Bizottmány tagja. Jogász hallgatóként kapcsolódott be a katolikus ifjúsági mozgalomba. Tagja lett a Foederatio Emericának, a Szent István Bajtársi Közösség főtitkárává választották. 1937-től köztisztviselőként dolgozott, id. Antall József mellett részt vett a lengyel menekültek ügyeinek intézésében, majd a háború alatt bekapcsolódott az ellenállási mozgalomba, ami miatt később a nyilasok vád alá helyezték. Politikusi pályáját az FKGP keresztény tagozatában kezdte, Varga Béla titkáráként is dolgozott. Első nemzetgyűlési mandátumát az 1945-ös nagy-budapesti választókerületben szerezte. 1947-ben csatlakozott a Demokrata Néppárthoz, a párt sikeres választási kampányának vezetője, majd parlamenti képviselője volt. Tagja lett a párt végrehajtó bizottságának, az országos pártigazgató feladatait látta el. Az emigrációban tagja volt 1949 novemberétől a Magyar Keresztény Népmozgalom Végrehajtó Bizottságának, 1950-től a Közép-európai Kereszténydemokrata Unió Magyar Tagozatának, 1950 és 1956 között a Magyar Nemzeti Bizottmánynak. A rendszerváltás éveiben külföldről aktívan segítette a KDNP újjászervezését.

Cseh-Szombathy László (1925-2007)

Széchenyi-díjas szociológus, társadalomstatistikus, az MTA rendes tagja, egyetemi oktató. Nagy múltú kálvinista családban nőtt fel, amely egész életére meghatározta értékrendjét és gondolkodásmódját. Tudományos pályáját közel negyven önálló kötet, húsz szerkesztett szakkönyv, több mint kétszáz tanulmány fémjelzi. Kiemelkedő képességei ellenére családi háttere miatt a Rákosi-rendszerben nem léphetett tudományos pályára. Csak 1957-ben került a KSH-ba, majd 1975-től az MTA Szociológiai Kutató Intézetébe, amelynek később igazgatója lett. Tudományos munkássága mellett az ELTE oktatója, több külföldi egyetem vendégprofesszora volt. A hazai társadalomtudományok történetébe munkái mellett szerteágazó tudományos szervező tevékenységével írta be magát, részt vett többek között az OTKA megszervezésben is. A magyar családsszociológia iskolateremtő alakja. Meghatározó szerepe volt a GYES bevezetését előkészítő kutatásokban és hatásának vizsgálatában. Összehasonlítható családsszociológiai kutatási eredményei nemcsak itthon, de nemzetközi fórumokon is elismertek voltak: 1982 és 1986 között ő volt a Nemzetközi Szociológiai Társaság Családkutatási Központjának elnöke.

P. Károlyi Bernát (1892–1954)

Hitéért meghurcolt ferences vértanú szerzetes, misszionárius, Kecskemét lelkipásztora, a Budapest-pasaréti kolostor házfőnöke. A Demokrata Néppárt színeiben szerzett mandátumot, de lemondott, mert előljárói nem támogatták politikai szerepvállalását. Az első világháború után önkéntes hittérítőként alapított és vezetett missziót a kínai Paokingba, ahol menedéket nyújtottak a kommunisták által üldözött keresztényeknek, népkonyhákat nyitottak, időseket, betegeket ápoltak, árva gyermekeket fogadtak be. 1940 őszétől Kecskemét lelkipásztora volt, a Holokauszt idején felgyorsította a keresztség felvételét a zsidók számára, megnyitotta a rendház kapuit, ezzel közel 100 embernek adott menedéket. 1945-ben a kommunisták által üldözötteknek nyújtott segítséget felemelve szavát a kegyetlenkedések ellen. Demokráciaellenességgel, államellenes szervezkedéssel, kémkedéssel vádolták meg. A börtönben elszenvedett fizikai bántalmazások és az embertelen egészségügyi körülmények miatt hunyt el. Boldoggá avatási perének főegyházmegyei szakaszát abban a pasaréti ferences templomban nyitotta meg 2011 adventjén Erdő Péter bíboros-primás érsek, ahonnan az ÁVH Károlyi Bernátot 1949-ben elhurcolta.

Töltéssy Zoltán (1900-1932)

Református lelkész, ifjúsági vezető. Korának meghatározó református közéleti szereplője, aki hitt abban, hogy a fiatal nemzedékek hozzájárulhatnak nemcsak a társadalmi kérdések megválaszolásához, de a református egyház újjászületéséhez is. 1921. július 10-én református teológushallgatók az ő kezdeményezésére mondták ki a Soli Deo Gloria Theológus Szövetség megalakulását, aminek korán bekövetkezett haláláig szellemi vezére volt. A szakszerű ifjúsági munkáról 1921 és 1925 közötti külföldi tanulmányútjain szerzett tapasztalatait kamatoztatva javasolta a szervezet továbbfejlesztését. 1925 novemberében született meg a Magyar Református Diákok Soli Deo Gloria Szövetsége, amely kiterjesztette hatókörét a teljes egyetemi és középiskolai református ifjúságra. Komoly szerepe volt abban, hogy az SDG lépéseket tett a paraszt- és munkásfiatalok felkarolására. Motorja volt az egyetemi hallgatók megélhetési gondjainak enyhítésére ebédeltetési és adományozási akciókat szervező Diákszociális Osztály, valamint az SDG kollégiumok létrehozásának. Miután 1926-ban megválasztották a Keresztyén Ifjúsági Egyesületek Szövetségének elnökévé, a különböző református diákszervezetek munkájának összehangolásán dolgozott.

Wilhelm Emmanuel von Ketteler (1811-1877)

Mainzi püspök, szociális reformer, a Centrum Párt egyik alapítója. Tanítása és munkássága nagy hatást gyakorolt a későbbi XIII. Leó pápára, aki az ő szellemiségét követve adta ki 1891-ben a Rerum novarum kezdetű enciklikát. Írásaiban és adventi prédikációiban az egyház szerepvállalását sürgette a társadalmi bajok orvoslása terén. A „Munkáspüspök” (Arbeiterbischof) elnevezést kiérdemlő főpap hivatásának központi elemeként tekintett a nyomorban élők életlehetőségeinek javítására. Munkáskérdés és kereszténység című korszakalkotó munkájában buzdította az egyházat, hogy vegyen részt az munkások érdekképviseletének szervezésében, és a dolgozók javát keresve működjön együtt az állammal. Munkásvédő szemléletmódjával ihletője volt a halálát követően kibontakozó keresztényszocialista irányzatnak. Egyházpolitikai nézeteiben a felekezetek egyenjogúságát és a vallási közösségek szabadságát vallotta. Célja az volt, hogy az állami túlhatalomtól megmentse egyházát, s ennek garanciáját az állam és egyház szétválasztásában látta. Bismarck az 1880-as években számos pontját megvalósította Ketteler programjának átfogó konzervatív szociálpolitikájában.

Zsindelyné Tüdős Klára (1895-1980)

Ruha és jelmeztervező, az első magyar filmrendezőnő, református embermentő, a Világ Igaza, 1943-1949 között a Református Nőszövetség elnöke. A kivételes tehetségű asszony 1925-től az Operaház jelmezműhelyének volt a vezetője. A magyaros ruha megálmodója, az ő hatására jelentek meg a népi hímzések a református úrasztali terítőkön is. 1937-ben Pántlika néven magyaros divatszalonot nyitott, ezzel párhuzamosan szervezte a művészi háziipar fellendítését célzó nagylőci kézi szövő telepet, ahol parasztasszonyok százainak adott munkát. A paraszti származású tehetségek számára szorgalmazta a Bolyai Kollégium, majd a Győrffy-kollégium megalapítását. A német megszállás után Istenhegyi úti villájuk nyitva állt mind az erdélyi, mind a magyar zsidó menekültek előtt. Családi vagyonát és a Református Nőszövetséget az embermentés szolgálatába állította, a Svéd Vöröskereszttel együttműködve zsidó anya és csecsemőotthonokat működtetett. A háború után a Református Nőszövetség keretében a felekezetek nőtagjainak lelki gondozását tekintette fő feladatának. 1949-ben tiltották el a munkától. A házaspárt 1951-ben kitelepítették, Balatonlellén egy nyaraló házmesteri feladatait látták el.

XIII. Leo pápa (1810-1903)

1878 és 1903 között római pápa, az egyház szociális tanításainak elindítója. Pápasága alatt az egyház világegyházzá fejlődött. 1843-1846 között apostoli nuncius a belga királyi udvarban, majd a Perugiai egyházmegye püspöke, 1853-tól érsek, később kamarás-bíboros. 85 enciklika szerzője, köztük a korszakalkotó Rerum novarumé. Felfogása szerint az egyház számára létkérdés a modern világtól való elszigeteltségének megszüntetése, az elzárkózottságból való kilépés, szerepvállalás a társadalmi bajok orvoslásában, az erkölcs elveinek érvényesítésében. Az 1891-ben megjelent Rerum novarum kezdetű enciklikájában elsőként fogalmazta meg az egyház tanítását a szociális rendre, a munkára és a munkaadó viszonyára vonatkozólag. Mérföldkő volt a katolikus társadalomelméleti gondolkodás történetében, amennyiben meghatározta a katolikus egyháznak a kapitalista berendezkedéshez és a modern polgári államhoz viszonyát. Miközben állást foglalt a kor egyik nagy kérdésében, felvetette a társadalmi igazságosság szempontjait, érvelt a közjót szolgáló állami és egyházi feladatvállalás mellett. Nyomában új katolikus szociális mozgalmak jelentek meg.

Gróf Pálffy József (1904-1988)

Főszolgabíró, főispáni titkár, politikus, a Magyar Front Intézőbizottságának tagja, az 1944-ben életre hívott Kereszténydemokrata Néppárt alapító tagja, első elnöke. Az 1930-as évektől pártpolitizált, keresztény konzervatív arisztokrataként lett ismert a közéletben. Az 1939-es választásokon képviselői mandátumot szerzett, de a német megszállás után visszaadta megbízatását és aktív szereplőjévé vált a náciellenes szervezkedéseknek. A Magyar Frontban ő képviselte a katolikus társadalmi szervezeteket, valamint az 1944-ben megalakuló Kereszténydemokrata Néppártot is. Miután a párton belül kiéleződő stratégiai és taktikai ellentétek miatt pártszakadás következett be, a KDNP és a Barankovics István vezette Demokrata Néppárt külön nyújtotta be kérelmét az 1945-ös választásokon való indulásra. Engedélyt csak a DNP kapott, így Pálffy a Magyar Szabadság Pártban politizált tovább. Mint az egyházzal szoros kapcsolatú ápoló politikus, a kommunista irányítás alatt álló titkosszolgálat megfigyelése alatt állt, s a párt feloszlata után 1947 nyarán távozni kényszerült az országból. Az emigrációban aktív szervezője volt a külhoni mozgalmaknak, belépett a Magyar Nemzeti Bizottmányba is. A magyar államvédelem 1962-ig vezette aktáját.

Bálint Sándor (1904- 1980)

Egyetemi tanár, a vallási néprajz kutatója, a Demokrata Néppárt parlamenti képviselője. Keresztény és nemzeti alapokon álló, európai léptékű humanista gondolkodásmódjával, a párt értelmiségi csoportjának tagjaként formálta a DNP arculatát. Amikor csatlakozott a kereszténydemokrácia pártpolitikai képviseletét szervezők táborába, már több kötetes, ismert néprajzkutató volt, egyetemi karrierje is szépen ívelt felfelé. 1945 januárjában lépett be a Pálffy József vezette Keresztény Demokrata Néppártba, részt vállalt a párt szegedi csoportjának megszervezésében, a helyi csoport elnökévé választották. Hamarosa az országos pártvezetőség tagja lett, részt vállalt a program megfogalmazásában, de a párt kettészakadása után Barankovics Demokrata Néppártjában politizált tovább. Két cikluson keresztül, az 1945-ös, és 1947-es választások után összeülő parlamentben volt képviselő, amiért 1951-től hat évre megfosztották a katedrától. 1965-ben ismét perbe fogták és felfüggesztett börtönre ítélték, ami után kérte nyugdíjaztatását. Boldoggá avatási eljárását 2005 januárjában a kezdeményezte a Szeged-Csanádi Egyházmegye.

Korányi Sarolta (1868-1935)

Polgári iskolai tanár, a magyar katolikus munkásnőmozgalom elindítója, a szociális munka úttörője. Közéleti tevékenysége Pálffy Pálné mozgalmában indult, amely fiatal munkáslányok gondozását vállalta fel, másrészt értelmiségi nőket toborzott a nővédelmi munkához. Utóbbiak szellemi és lelki felkészítését a nőmozgalmak nagy támogatója, az akkor még spirituális Prohászka Ottokár végezte. A patronázs munka során ismerte meg a dolgozó nők társadalmi körülményeit, amit külföldi szociológiai irodalomból merített szervezési tapasztalatokkal egészített ki. Felismerte, hogy a munkásnők helyzetének javításához komplex szociális megoldásokra van szükség, ezért a nőiskolákban szociális kurzusokat szervezett. Katolikus munkásnő egyesületeinek taglétszáma meghaladta a 24 ezer főt. 1908-ban a Katolikus Tisztviselők és Női Kereskedelmi Alkalmazottak Országos Szövetségét hívta életre, részt vett a Magyar Katolikus Nőszövetség és a Magyar Nemzeti Nőszövetség megalakításában, szerepet vállalt Slachta Margit politikai mozgalmában, a Keresztény Női Táborban. Munkásságát a Szociális Testvérek Társaságában Rónai Paula testvér folytatta a DLA és DLN mozgalom keretei között.

Ordass Lajos (1901-1978)

Mártírsorsú evangélikus püspök, a Lutheránus Világszövetség alelnöke. Személyét a totalitárius diktatúrákkal való szembenállás és ellenállás szimbólumaként tartja számon az emlékezet. A zsidóüldözések idején bekapcsolódott az embermentésbe, svéd kapcsolatain keresztül védőútlevelet, vöröskeresztes igazolványokat szerzett a hozzá forduló üldözötteknek. 1945-ben a Bányai Egyházkerület püspökévé választották. Európai adománygyűjtő körútján több százezer dollárnyi segílyt gyűjtött a magyar protestáns egyházak számára. Jelen volt a Lutheránus Világszövetség 1947-es svédországi megalapításánál, ahol elismerésül másodalelnökké, később alelnökké választották. Gyakran írt szociális kérdésekről, élesen bírálta előbb a nemzetiszocializmust, később a kommunizmus vallásellenes politikáját. Tiltakozott az egyházi iskolák államosítása és az evangélikus egyházat mélyen érintő magyar-szlovák lakosságcsere, valamint a németek kitelepítése ellen. 1948-ban koholt vádak alapján bíróság elé állították, 1956-os nemzetközi nyomásra történt rehabilitációja után a Déli Evangélikus Egyházkerület püspöke lett. Hamarosan újabb támadásokat indítottak ellene, eltávolítására 1958. június 24-én került sor.

Márton Áron (1896-1980)

Az erdélyi katolikus egyház püspöke. Az elveiért és hitéért kiálló főpapot szentként tisztelik szülőföldjén és mindazokon a helyeken, ahol magyarul beszélnek. A Szent István által alapított egyházmegye 74. püspökeként, afasizmusésakommunizmuséibenültagyulafehérvári püspöki székben. A második bécsi döntés után Gyulafehérvárról nem települt át magyar területre, hogy sorsközösséget vállalhasson a Romániában maradt százötvenezer szórványban élő magyarral. 1944 májusában felemelte szavát az üldözött zsidók érdekében, akiket épp akkor deportáltak Kolozsváron. Utasította a rendházakat, zárdákat, egyházi iskolákat az üldözöttek bűjtatására és erre ösztönözte a lakosságot is. Következetes magatartását 1999-ben a Világ Igaza kitüntetéssel jutalmazták. A második világháború után magyarságuk és hitük megőrzésére buzdította híveit, tiltakozott az egyházakat Romániában ért sérelmek ellen. 1949-ben őt is letartóztatták, koncepciós perben életfogytiglani büntetést kapott, 1955-ig különböző börtönökben sínylődött. Visszatérése után újjászervezte a teológiát, eltávolította a békepapokat, lelkigyakorlatokat szervezett. 1957-ben újabb 10 évre korlátozták mozgásszabadságát, nem hagyhatta el a püspöki rezidencia területét.

Szentágothai János (1912-1994)

Kossuth-díjas kutató, a modern neuroanatómia megteremtője, 1976 és 1985 között az MTA elnöke, szakmájának máig számon tartott jelentős képviselője. Munkássága a test-lélek-szellem és az agy-elve viszonyának összefüggéseire kereste a választ. A második világháború előtti években végzett munkája eredményeként született meg a világhírűvé vált Anatómiai atlasz, amely 15 nyelven 85 kiadást ért meg. 1946-tól a pécsi egyetemen vezetett intézetében a maga köré gyűjtött fiatal kutatókból páratlan szellemi műhelyt kovácsolt. 1963 és 1977 között a SOTE Anatómiai Intézetét vezette. Sikeres kutatásai mellett páratlan tanáregyéniség is volt, tantermi előadásai szenzációszámra mentek. Az MTA elnökeként végzett sikeres tudományszervezői munkája mellett a 80-as évek második felében szót emelt a környezetkárosító bős-nagymarosi vízlépcső beruházása ellen. A közszereplést az értelmiség társadalmi felelősségéből adódó kötelességnek tartotta: interjúiban felszólalt a lelkiismereti és vallásszabadság védelmében, az antiszemitizmus ellen, a környezetvédelem ügyében. 1989-ben a Magyar Protestáns Közművelődési Egyesület elnökévé választották. Az 1990-es években az MDF frakciójában politizált.

Slachta Margit (1884-1974)

1908-ban csatlakozott a Farkas Edith vezette Szociális Missziótársulathoz, melynek keretében aktív szerepet játszott a korabeli szociális és nővédelmi mozgalmakban. A katolikus politikai közbeszédben lapszerkesztőként képviselte a nők érdekeit, küzdött a női választójogért. 1920-ban első női képviselőként választották be a Nemzetgyűlésbe. 1923-ban félvilági apácarendként megalapította a Szociális Testvérek Társaságát, életre hívta az első női szociális munkásokat képző iskolát. Női politikai mozgalma, a Keresztény Női Tábor a fasizmussal szemben világnézeti kurzusokat szervezett, tiltakozott a zsidótörvények meghozatala ellen. Slachta Margit és a Társaság tevékeny szerepet vállalt az üldözöttek megmentésében, amiért a rendalapító 1969-ben megkapta a Világ Igaza címet. 1945 után ismét képviselő lett, a kommunisták által gerjesztett egyházellenes légkörben bátran képviselte katolikus hitének értékeit. 1949-ben emigrációba kényszerült, az Egyesült Államokban hunyt el. Földi maradványainak hazahozatalára és ünnepélyes újratemetésére a Barankovics István Alapítvány kezdeményezésére 2021 decemberében került sor.

Mézes Miklós (1920-2019)

Gazdálkodó, kispártapárti, majd kereszténydemokrata politikus, a DNP parlamenti képviselője 1945 és 1947 között. Egyike volt azoknak a kereszténydemokrata politikusoknak, akik tehetséges parasztfiatalként a KALOT népfőiskoláiban szocializálódtak és útjuk a Demokrata Néppártban teljesedett ki. Az egyházasfalui Széchenyi Népfőiskola megszervezésével maga is hozzájárult a parasztfiatalok felemelkedését célzó mozgalmak kiteljesedéséhez. A kényszerpályára szorított FKGP után az 1947-es választásokon induló Demokrata Néppárthoz csatlakozott, komoly szerepet töltött be a párt választási kampányában, s maga is a DNP frakció tagja lett. 1948 novemberében a parlamenti csoport vitarendezőjének választották. A kommunista diktatúra kiteljesedése után – annyi más sorstársához hasonlóan – neki is menekülnie kellett az országból. A kanadai Niagara Fallsban a helyi magyarság közéletének jelentős inspirálója volt, de legerősebb szálakkal a kereszténydemokrácia külföldi szervezeteihez kötődött. A rendszerváltás éveiben erkölcsi és anyagi segítséget adott a pártszervezéshez, a szülőhelyén induló kereszténydemokrata jelöltet személyes megjelenésével támogatta. 2019-ben bekövetkezett halálával az egykori DNP utolsó képviselője távozott az élők sorából.

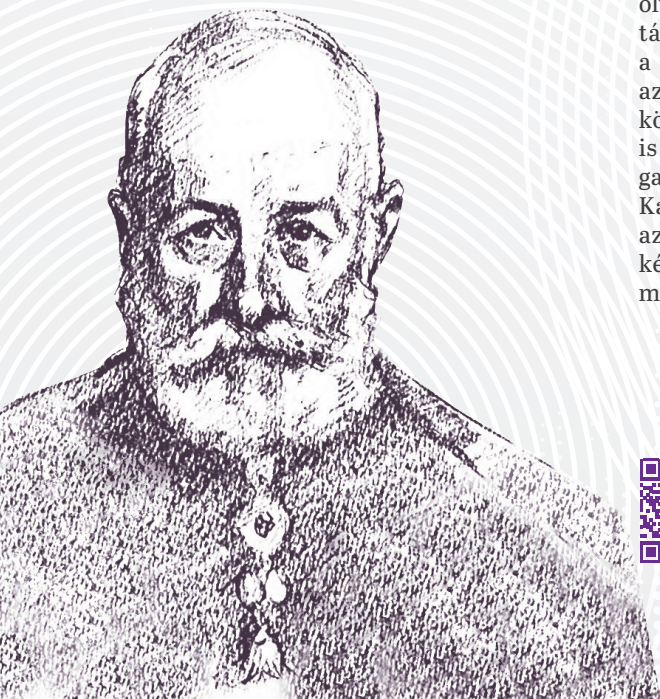
Közi Horváth József (1903-1988)

Római katolikus pap, a teológia doktora, 1935-től az Actio Catholica főtitkára, 1939 és 1944 között keresztény parlamenti képviselő, az emigráns Magyar Keresztény Népmozgalom megalapítója, a Nemzeti Bizottmány Menekültügyi Bizottságának vezetője. Közéleti pályafutását Giesswein Sándor keresztényszocialista szellemi nyomdokain haladva Győrben kezdte. Az országos politikába 1935-ben került a Katolikus Akció országos titkáráként. Szerepet vállalt az 1938-as Eucharisztikus Kongresszus megrendezésében is. Hírnevét tovább növelte újságírói, szerkesztői tevékenysége, valamint XI. Pius pápa szociális, valamint kommunizmus és nácizmus ellenes társadalmi tanításainak milliós példányszámokban való terjesztése. Nézetei miatt előbb a szélsőjobboldali rezsim részéről érték retorziók, majd 1945 után a kommunisták üldözték, így 16 hónapnyi bujkálás után neki is el kellett hagyni az országot. Párizsban a kereszténydemokrata emigráció Európában maradt képviselőinek bázisán megalapította a Magyar Keresztény Népmozgalmat, amelynek elnökévé választották. Földi maradványait végakaratainak megfelelően 1992-ben hozták haza szülőfalujába, Agyagosszergénybe, ahol napjainkban a róla elnevezett népfőiskola működik.

Gróf Esterházy Miklós Móric (1925-2007)

Katolikus magyar arisztokrata, főrendiházi tag, császári és királyi kamarás. A közéletbe az egyházpolitikai harcok idején, az 1890-es évek első felében kapcsolódott be. Gróf Zichy Nándorral együtt kiemelkedő szerepe volt a Katolikus Nagygyűlések magyarországi meghonosításában és a Katolikus Néppárt létrehozásában. „Istenért, oltárért és hazáért!” jelszava végigkísérte mozgalmas politikai és társadalmi tevékenységét. Vagyonából jelentős összegeket áldozott a katolikus érdekek korszerű védelmére szervezett intézményekre, az értelmiség és középosztály soraiból szervezett katolikus tömegek közéleti mozgósítására. Saját költségén egyházi és jóléti intézményeket is létesített és tartott fenn: iskolákat, zárdát, kórházat, szegényházat, gazdasági intézetet és ifjúsági köröket. Az 1895-ben megalakuló Katolikus Néppárt társelnöke, nevét ott találjuk a párt sajtóorgánuma, az Alkotmány finanszírozói között. Közügyekkel és egyházpolitikai kérdésekkel foglalkozó írásai hazai és külföldi lapokban egyaránt megjelentek.

Kováts J. István (1880-1965)

Református teológus, egyházjogász, a Budapesti Református Teológiai Akadémia tanára, Nagyatádi kisgazdapártjának nemzetgyűlési képviselője. Miután jogtudományi és bölcsészettudományi doktorátust szerzett és két év alatt letette a lelkészképesítő vizsgát, tanulmányait az edinburgh-i teológián folytatta. 1914-ben választották a budapesti teológia filozófia-pedagógia, később az egyházjog tanárává. A professzori kar legaktívabb közéleti szereplője volt. 1907-ben részt vett az Országos Református Lelkész Egyesület megalapításában. Az 1910-es években a Protestáns Egyházi és Iskolai Lapot szerkesztette, majd a Kálvin Szövetség titkára volt. 1918-ban a Református Sajtószolgálat alapítója és ügyvezető igazgatója. Ezzel párhuzamosan kormánybiztosként intézte az elszakított területeken élő gyülekezetek támogatását. Több szervezetben vállalt tisztséget: titkára volt a Kálvin Szövetségnek, védnöke az SDG-nek, tagja a KIE Nemzeti Bizottságának a PIT választmányának. Egyike volt az egyház utazó nagyköveteinek. 1929-ben egyházkerületi főjegyzővé választották. A második világháború után B-listára került, megfosztották tanári állásától. A politikai rendőrség folyamatosan megfigyelte, ügynöke még a sírjánál is ott állt.

Rónay György (1913-1978)

Keresztény humanista költő, író, közíró, műfordító, demokrata politikus, országgyűlési képviselő. 1950-től a Vigilia szerkesztőbizottságának tagja, 1969-től felelős szerkesztője. Irodalmi munkássága a 30-as évek elejétől bontakozott ki, korának minden jelentősebb folyóiratában publikált. Résztvevője az ekkor kibontakozó katolikus megújulásnak, írásai a katolikus reformnemzedék világlátását tükrözték. 1945 után csatlakozott a Barankovics István vezette Demokrata Néppárthoz, a szervezet értelmiségi arculatának jelentős formálója lett. Rendszeresen előadott a DNP Világnézeti Akadémiáján és publikált Hazánkban. Nem volt politikus alkat, de elvállalta a képviselő-jelöltséget, és 1947-ben a DNP Borsod megyei listájáról bejutott az Országgyűlésbe. A párt feloszlata után – bár teljesen visszavonult a politikától – neki is viselnie kellett a retorziókat, életében a kirekesztettség évei következtek. Nem publikálhatott, az Írószövetségbe is csak 1956-ban vették fel. 1969-ben Mihelics Vid váratlan halála után a Vigilia élére került. Az 1990-es években indult újabb életműsorozata a Szent István Társulat gondozásában.

Prohászka Ottokár (1858-1927)

Székesfehérvári püspök, egyházi író, szónok, teológiai és filozófiai doktor. A közéleti katolicizmus egyik legnagyobb hatású képviselője. Tagja volt a Magyar Tudományos Akadémiának, elnöke a Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártjának elnöke. Kortársai és az utókor is egyaránt a magyar keresztényszocializmus meghatározó személyiségeként tekint rá. Ő fordította először magyarra XIII. Leó pápai enciklikáját, a Rerum novarumot. Egyik kezdeményezője volt a Katolikus Néppárt megalakításának. 25 kötetbe összegyűjtött teoretikus munkásságának első szakaszában az egyház megújításának kérdései foglalkoztatták. E téren messze megelőzte korát, felvetései csak 50 évvel később, a II. vatikáni zsinaton találtak tényleges visszhangra. Kortársai szociális apostolként tisztelték nézeteiért, szociális reformeri és egyházzervezési alkotásaiért. Jó érzékkel ismerte fel, hogy a társadalmi kihívásokra való válaszadásban az egyháznak is fontos szerepet kell játszani, de ezen túl radikális szociális és politikai reformokra is szükség van. Sürgette a nők társadalmi és politikai emancipálását, de a zsidókérdésre is szociális kérdésként tekintett, amikor támogatta a numerus clausus meghozatalát. A 30-as évek katolikus reformnemzedéke szellemi előfutáraként tekintett rá.

Soos Géza (1912- 1953)

Jogász, református ifjúsági vezető, embermentő, az 1943-44-es évek nemzeti ellenállási mozgalmának kiemelkedő személyisége. Tizennyolc éves korától a Soli Deo Gloria Református Diákszövetség balatonszárszói táborának titkára, majd 1940-1946 között elnöke. Egyik szervezője volt az 1942-es és az 1943-as szárszói konferenciáknak. Kormánytisztviselőként az államigazgatásban dolgozott, többek között az angolszász orientációjú IV. Tájékoztató Osztály munkatársaként, majd külügyminisztériumi osztályvezetőként. 1938-ban csatlakozott a németellenes Magyar Testvéri Közösség nevű titkos társasághoz, később Szent-Iványi Domokossal megalapította a németellenes Magyar Függetlenségi Mozgalmat. A zsidóüldözések idején együttműködött a Jó Pásztor Bizottsággal és Raoul Wallenberg svéd diplomatával. Komoly szerepe volt az Auschwitz-jegyzőkönyv megszerzésében és magyarországi terjesztésében. Mindez hozzájárult ahhoz, hogy a kormányzó 1944 júliusában leállította a fővárosi zsidóság deportálását. Mind a sikertelen kiugrási kísérlet és a nyilas hatalomátvétel után, mind a kommunistákkal való együttműködés megtagadása miatt fokozott életveszélyben volt, így 1946-ban végleg el kellett hagynia az országot.

Kerkai Jenő (1904-1970)

Jezsuita szerzetes, a KALOT alapítója, múlhatatlan érdemei vannak a modern magyar kereszténydemokrácia szellemi háttérének megteremtésében. Korán felismerte, hogy a szociális problémák megoldásához strukturális változásokra van szükség. Szoros kapcsolatba került a falukutató mozgalommal és a népi irodalommal, hatására a jövő zálogát az agrárfjúságban látta. Szegedről induló kezdeményezésére – mely a repasztorizációt összekötötte a parasztfiatalok társadalmi felemelésének alapját szolgáló képzésekkel – 1936 októberében kapta meg a jóváhagyást a püspöki kartól. Életműve, a KALOT a korszak legnagyobb társadalmi mozgalmává nőtte ki magát, amely tagjainak szellemi védelmet adott a náci és nyilas eszmékkel szemben. Döntő szerepet játszott a Katolikus Szociális Népmozgalom szervezésében, és a DNP működési feltételeinek biztosításában. Barankovics Istvánnal együtt a modus vivendi kereste az új rendszer hatalmi tényezőivel, de a KALOT-ot nem tudta megmenteni 1945 nyarán a feloszlástól, sem a politikai nézetei miatt a rá váró mártírsorsot elkerülni. Az ÁVH 1949-ben letartóztatta és csak az 1959-ben szabadult véglegesen, de az állambiztonság élete végéig megfigyelés alatt tartotta.

Jacques Maritain (1882-1973)

Filozófus, egyetemi professzor, katolikus közéleti szereplő, 1945 és 1948 között Franciaország vatikáni nagykövete, a zsinati megújulás úttörője, az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának egyik szerzője. Nézetei szerint a filozófus legfőbb feladata az értékek fenntartása és védelme, ezért a kereszténység és a világ viszonyának kérdéseire igyekezett a saját korában érvényes válaszokat adni. Eckhardt Sándor találó megfogalmazása szerint arra vállalkozott, hogy az „isten-tudományt” a moderm élettel összhangba hozza és „felvázolja egy új szociális katolicizmus elméletét”. 1914-től az Institut Catholique, majd élete során több világhírű európai és amerikai egyetem professzora. Az igazi humanizmus című könyvében a kommunista és nemzetiszocialista rendszerek kegyetlenségét és embertelenségét mutatta be, és egy olyan társadalmat álmódott meg, ahol az evangéliumi szellem járja át az embereket. 1943-ban kiadott könyve, amely a Kereszténység és demokrácia címet kapta, szintén arra utalt, hogy mind a marxista, mind a liberális eszme tévút. 1966-ban életművének összegzéséként adta ki A garonne-i paraszt című munkáját. Nézetei komoly hatást gyakoroltak a kereszténydemokrácia politikai gondolkodásának alakulására.

Gyököcssy Endre (1913-1997)

Református lelkész, pasztorálpszichológus, egyházi író és költő. Igeismerő és emberismerő, a lelki gondozás első igazi nagy magyarországi képviselője, „a szeretet pszichológusa.” 1940-ben a bázeli református egyetem neves professzoraitól tanult egyházjogot és pasztorálpszichológiát. Szolgálatát a Kálvin téri református templomban Ravasz László mellett kezdte, később nyugdíjba vonulásáig töltötte be az Újpest-Újvárosi Református Egyházközség vezetését. Bölcsész- és pszichopedagógia doktor. 1950-ben a Budapesti Református Teológiai Akadémián szerzett magántanári címet. Noha a teológusok körében valláslélektani és pedagógiai órái nagyon népszerűek voltak, mint „osztályidegent” eltiltották az oktatástól. Ezután szervezte meg péntek esti ifjúsági bibliaóráit, amit hamarosan több százan látogattak. A Reformáció országos hetilap felelős szerkesztőjeként része volt annak a mozgalomnak, amely 1956-ban az egyház teológiai és személyi megújítását tűzte ki célul. Nyugdíjba vonulása után saját otthonában vezetett lelkigondozói szemináriumokat. 1987-ben a Budapesti Református Teológiai Akadémián kutatóprofesszornak nevezték ki, ugyanitt 1990-ben diszdzoktorrá avatták.

Gróf Zichy Nándor (1829-1911)

Keresztény konzervatív politikus, főrendiházi tag, a katolikus autonómia kongresszusok aktív szereplője, a társadalmi-politikai katolicizmus egyik első képviselője. Aktívan vett részt a kiegyezési tárgyalásokban. A dualizmus korában 3 cikluson keresztül volt képviselő, majd 1875 után főrendiházi tag. 1894–95-ben a hitelvek és az egyház védelmére életre hívott Katolikus Néppárt egyik alapítója volt. A párt programjában szerepelt a szociális kérdés keresztény alapokon nyugvó megoldása, a család intézménynek védelme, az egyház szabadságának biztosítása és a munkásvédelem is. Kezdeményezésére indult el a néppárt lapja, a katolikus közéletiség fóruma, az Alkotmány. 1889-ben a Szent István Társulat elnökévé választották. Munkásságát számos kitüntetéssel ismerték el, 1889-ben valóságos belső titkos tanácsos lett, 1892-ben aranygyapjas renddel tüntette ki a király, 1906-ban tárnokmesterré nevezte ki, majd 1910-ben XIII. Leó pápától aransarkantyús rendet kapott. Giesswein Sándor jellemzése szerint nagysága és ereje abban állt, hogy egész életében következetesen törekedett a katolikus gondolat közéletben történő megjelenítésére.

Barankovics István (1906-1974)

Újságíró, országgyűlési képviselő, 1945 és 1949 között a Demokrata Néppártelnöke, a Magyar Nemzeti Bizottmányvégrehajtóbizottságában a kulturális ügyek felelőse, a Közép-európai Kereszténydemokrata Unió (CDUCE) elnöke. 1937-től a katolikus reformnemzedék nézeteinek fórumot adó Ország Útja társszerkesztője, majd a Kis Újság munkatársa, a sorsdöntő 1943-44-es években Pethő Sándor halála után a Magyar Nemzet felelős szerkesztője és kiadója volt. Neve összeforrt a modern magyar kereszténydemokrácia fogalmával. Az általa vezetett DNP az 1947-es választásokon a második legerősebb pártként értelmiségi és paraszti támogatással 60 mandátumot szerzett. A párt programja ötvözte a társadalmi igazságosság elvein nyugvó szociális haladás és a politikai demokrácia értékeit a keresztény társadalmi tanítás fundamentumaival. A presztálinizmus korában azonban a keresztény politizálás lehetőségei fokozatosan beszűkültek, 1949-ben a párt működése ellehetetlenült, számos tagja és vezetője emigrációba kényszerült. New Yorkban az ország iránt érzett politikai felelősségből vállalt szerepet az emigráns közéletben, jelentetett meg elméleti tanulmányokat. Kovács K. Zoltán kezdeményezésére földi maradványait hazahozták, 2001. december 13-án a száműzöttet hazai földbe temették.

Varga László (1910-2003)

Ügyvéd, író, politikus, parlamenti képviselő. Három alkalommal is fontos szerepet játszott abban, hogy a kereszténydemokrácia pártpolitikai keretek között intézményesülni és működni tudjon Magyarországon. Jogász hallgatóként kapcsolódott be a katolikus társadalmi mozgalmakba, ahonnan útja a Kereszténydemokrata Néppárt 1944-es megalapításában való részvételig vezetett. A párt főügyésze, VB tagja, 1947-ben országgyűlési képviselője lett, de már 1948 novemberében távoznia kellett az országból. New Yorkban telepedett le, ahol csatlakozott a Magyar Nemzeti Bizottmányhoz, és több emigráns szervezethez. A Szabad Európa Bizottság sajtó- és kutatóosztályának munkatársaként kezdeményezte a magyar forradalom lehallgatott rádióadásainak összegyűjtését, az ENSZ-ben képviselte a magyar ügyet. Amikor 41 év után ismét Magyarországra jöhetett, bekapcsolódott a Kereszténydemokrata Néppárt újjászervezésébe, a párt társelnökévé választották. Az 1994-től egymás után 3 választáson is képviselői mandátumot szerzett, és az Országgyűlés korelnöke lett. Az 1997-es pártszakadást követően komoly szerepe volt az egység helyreállításában, ami után a párt elnökének választották.

Eckhardt Sándor (1890-1969)

Egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia tagja, a Demokrata Néppárt parlamenti képviselője. 1915-től az Eötvös Kollégiumban kezdte meg oktatói munkáját, majd 1923-tól francia irodalomtörténetet és nyelvészetet tanított a budapesti egyetem bölcsészkarán. Hamarosan korának nagy tanáregyéniségévé, ismert közíróvá és tudóssá vált. 1942-43-ban a Magyarságtudomány, 1939-44-ben a tekintélyes társadalomtudományi folyóirat, a Magyar Szemle szerkesztője volt. Politikai nézetei közel vitték a modern kereszténydemokráciához. A párt értelmiségi „ötös fogatának” egyikeként ő jelentette meg leginkább a DNP arculatát. Az 1945-ös választásokon az FKGP színeiben indult, de már a Demokrata Néppárt nevében politizált. Az 1947-es választásokon a Vas megyei listán jutott be az Országgyűlésbe, politikai karrierje ebben az időszakban érte el csúcspontját. 1947. október 16-tól a DNP alelnökévé választották és részt vett a párt végrehajtó bizottságának munkájában is. 1949 tavaszán – belátva a DNP a további politizálásának ellehetetlenülését – visszavonult a közéletől. Az MTA 1949-es kommunista átszervezésekor rendes tagból levelező taggá minősítették vissza.

Salkaházi Sára (1899-1944)

Szociális testvér, a szociális munka tevékeny apostola, nő- és leánymozgalmak szervezője, tehetséges író, újságíró. Cselekvő hitéről vértanúságával tett tanúbizonyságot. A katolikus nőmozgalomba 1928-ban a Szociális Testvérek Társasága által Kassán rendezett tanfolyamon való részvétele után kapcsolódott be és már a következő évben kérte felvételét a rendbe. Rátermetten vezetővé a harmincas évek elején Komáromban vált, ahol a népjóléti munka mellett a szlovenszkói magyarok Katolikus Akciója keretében ifjúsági és női egyesületeket szervezett, a Magyar a magyarért mozgalomban irányította az adományozást. 1941-ben vette át a Katolikus Dolgozó Nők és Leányok Országos Szövetségének központi vezetését, ami akkor már 200 csoport és 6 leányotthon igazgatását jelentette. Tiltakozó memorandumaival tevékeny részt vállalt az SZTT zsidótörvények meghozatala elleni kiállításában. Tetteiben is megmutatkozott szolidaritása: hamis papírokkal számos zsidó menekültet fogadott be a DLN házaiba. 1944. december 27-én hurcolták el nyilasok Bernovits Vilma hitoktatóval és védenccel együtt. Vértanúságáért 1969-ben Világ Igaza kitüntetésben részesült, boldoggá avatását 2006 őszén Erdő Péter bíboros hirdette ki.

